

Mosede Fort

**FRA KYSTBATTERI TIL
FREDET FORTIDSMINDE
1908–1970**

Indhold

Årsagerne til opførelsen og planlægningen 1908-1913	2
Ekspropriations- og demarkationsarealet	3
Byggeriet før 1. Verdenskrig	3
Byggeriet under 1. Verdenskrig	5
Tiden efter 1. Verdenskrig	7

Årsagerne til opførelsen og planlægningen 1908-1913

Den danske hærledelse frygtede i årtierne før 1. Verdenskrig, at en europæisk storkrig ville medføre en tysk besættelse af Danmark efter et overraskelsesangreb på København. Mosede Fort – eller Mosede Batteri som det oprindeligt hed – blev bygget med det formål at vanskeliggøre en eventuel landsætning af tyske tropper i Køge Bugt. Det var den danske hærledelse, ikke flåden, som ønskede batteriet anlagt. Det første udkast til etablering af et militært anlæg ved Mosede Strand blev indsendt til Ingeniørkorpset i januar 1908. Den oprindelige idé var at anlægge to små kystbatterier med godt to kilometers mellemrum med et samlet budget på 46.000 kroner. De to batterier skulle anlægges henholdsvis 200 og 350 meter fra kystlinjen.¹ Forsvarskommissionen af 1902 afgav i 1908 betænkning, og året efter blev der indgået et forsvarsforlig, som indeholdt en rammebevilling til opførelse af en række fæstningsanlæg på Sjælland, herunder Mosede Batteri. Officielt var beslutningen om opførelse af Mosede Batteri en del af bevillingen til opførelse af ”Kystbefæstningsanlæg på den sjællandske Øgruppe” (lov nr. 210 af 30/9 1909 §19.II.I.B.).

Oberstløjtnant Nyholm forkastede i 1910 den oprindelige idé med to små kystbatterier. I stedet forelagde han den 6. august 1910 en plan for opførelse af kun ét kystbatteri. Det skulle til gengæld være væsentligt større og placeret tættere ved stranden.

I sommeren 1912 blev detaljerne i Nyholms projekt diskuteret af officerer fra Generalstaben, Ingeniørkorpset og Hærens Tekniske Korps. For at afklare nogle af de ubesvarede spørgsmål gennemførte hæren og flåden i september 1912 en fælles øvelse, hvor rødt hold (danskerne) skulle imødegå blåt holds (fjenden) forsøg på at landsætte tropper ved Mosede Strand.

I forbindelse med øvelsen blev området rekognosceret igen, og Nyholms projekt blev efterfølgende ændret. I stedet udarbejdede Ingeniørkorpset under ledelse af kaptajn Ramsing i oktober 1912 en ny skitse til opførelse af Mosede Batteri. Budgettet var nu oppe på 235.000 kroner (siden fulgte diverse mindre tillægsbevillinger). Batteriets konstruktion og placering samt kasematbygningens indretning blev indtegnet på Ingeniørkorpsets tegning nummer 1430. Arkitekttegningen var vedlagt to tegninger over det omkringliggende terræn med indtegnelse af henholdsvis det område, som Krigsministeriet skulle erhverve (tegning 1428), og det såkaldte demarkationsareal, som skulle være en cirkelbue på 500 meter med centrum i batteriets kikkertstation (tegning 1429). Demarkationsarealet skulle af hensyn til frit udsyn fra batteriet pålægges en servitut om, at der ”ikke uden Krigsbestyrelsens Samtykke” kunne opføres bygninger, hegn og beplantning højere end ½ meter eller graves grøfter dybere end ½ meter. I området mellem batteriet og Køge Bugt, dvs. på stranden og på klinten langs demarkationsarealet (500 meter på hver side af kikkertstationen i batteriets centrum) skulle intet anlægsarbejde være tilladt.²

De tre tegninger samt beskrivelsen af batteriet blev sendt til den designerede overgeneral (chefen for 1. Generalkommando, Vilhelm Gørtz), som havde forskellige bemærkninger til byggeriet og ønsker om forbedringer. De blev sendt til Ingeniørkorpset den 22. november 1912. De blev videresendt til 2. Ingeniørdirektion, som forsøgte at imødekomme bemærkningerne, men måtte afvise det meste, da det ikke kunne lade sig gøre indenfor den økonomiske ramme. På den baggrund blev der udarbejdet fem detailtegninger og en 23 sider lang beskrivelse af anlægsarbejdet, som blev sendt til godkendelse den 27. januar. Materialet blev godkendt og udsendt til en række entreprenørfirmaer, som skulle indsende tilbud senest den 15. februar. Entreprisen på jord- og betonarbejde m.m. blev vundet af entreprenørfirmaet Watzold & Jørgensen med et tilbud på 148.600 kr. De fem tegninger (Ingeniørkorpsets tegning nr. 1445 til 1450 af 27. januar 1913) og beskrivelsen er den endelige plan, der blev bygget på baggrund af i 1913. Tegningerne viser en situationsplan over området, kloak- og drønrør, samt facade og snit på alle betonkonstruktioner (kasematbygningen, to kaponierer, to kanon- og rekylgeværstandpladser med ammunitionsrum samt to projektør- og rekylgeværstandpladser).³

Den 31. marts 1913 blev der afholdt endnu en licitation, denne gang på jernarbejdet. Entreprisen blev vundet af smedefirmaet Nielsen og Olsen i Roskilde med et tilbud på 6.710 kroner. Forud for licitationen havde Ingeniørkorpset tegnet yderligere fire tegninger over, hvordan jernarbejdet skulle udføres. Det er tegninger af kasematbygningens jerndøre, vinduesskodder og vandbeholdere samt jerndøre til ammunitionsrum og kaponierer (tegning nummer 1499 til 1502).⁴

I juni 1913 fulgte en ændring i tegningen af kasematbygningen, så den blev tilføjet 7080 kg. jernarmering i kasematbygningens hvælvinger for bedre at sikre den mod revner forårsaget af rystelserne under skydning med haubitserne (tegning nr. 1553).⁵

Ekspropriations- og demarkationsarealet

I november 1912 blev der nedsat en ekspropriationskomité, som den 19. december besigtigede de arealer, som skulle henholdsvis erhverves eller pålægges en demarkationsservitut. Servitutten blev efter besigtigelsen ændret til, at bygninger og beplantning med mere ikke måtte overstige 1 meter i højden. Grøfter måtte fortsat ikke være dybere end ½ meter.⁶ Kommissionen godkendte, at byggeriet måtte påbegyndes per dags dato, selvom ekspropriationen endnu ikke havde fundet sted.⁷

Den 18. februar 1913 blev der indsendt et nyt forslag til demarkationsterræn indtegnet på tegning nummer 1476. De syv demarkationsområder udgjorde nu i alt 189.400 m² foruden det eksproprierede område.⁸ Den endelige ekspropriation fandt sted på Klintegården den 23. april 1913. Det eksproprierede område blev anslået til at være 33.580 m²⁹ (til selve fortarealet) samt yderligere 3190 m² til adgangsvejen. Demarkationsarealet blev anslået til at være i alt 193.200 m². På et kommissionsmøde den 19. juni blev det endelige regnskab fremlagt. Udgiften til arealerhvervelse og pålæggelse af demarkationstvang blev beregnet til i alt 46.978 kroner. Det samlede areal var 230.570 m², hvoraf de 36.810 m² blev eksproprieret.¹⁰

Byggeriet før 1. Verdenskrig

Batteriet blev opført af entreprenørfirmaet Watzold & Jørgensen samt flere andre private leverandører under ledelse af 2. Ingeniørdirektions 1. bygningsdistrikt. Oberst Tychsen var chef for 2. Ingeniørdirektion, og kaptajn Ramsing var chef for distriktet. Den første statusrapport over byggeriet er fra den 1. august 1913. På det tidspunkt var batteriet blevet indhegnet. Jordudgravning til kasematbygningen og til tørgraven samt etablering af kloak- og drønrør var påbegyndt. Det samme var arbejdet med at støbe selve kasematbygningen og produktionen af døre og vinduesrammer i jern.¹¹

Der blev desuden anlagt en ny vej som adgangsvej for lastbiler med ankomst i

det sydvestlige hjørne af det eksproprierede område. For enden af vejen ved ankomstområdet til batteriet blev der opført en kontorbygning. Det var formentlig den første bygning, der blev opført overhovedet. Den skulle ifølge kontrakten stå færdig senest den 10. marts 1913. Ifølge et kort fra 1970 lå bygningen der, hvor der i starten af 70'erne blev opført en restaurant. Hvis kontorbygningen stod færdig som planlagt, må anlægsarbejdet være påbegyndt i februar 1913.¹²

Ved udgangen af august 1913 var støbningen af kasematbygningen fuldført, og der blev arbejdet på "Overdækket". Derudover blev der arbejdet på at støbe magasinrum og standpladser på venstre og højre flanke. I oktober var overdækket støbt færdig, og der blev støbt på selve batteriet, altså de seks standpladser til haubitsere. I september 1913 blev udkastet til de to kaponierer tegnet om efter ønske fra chefen for Generalstaben, Palle Berthelsen. Han ønskede, at et af rekylgeværene i hver kaponiere blev erstattet med to 37 mm hurtigt skydende kanoner af marinens beholdning. Ingeniørdirektionen havde derfor re-designet kaponierne, så indretningen passede med den nye bestykning (tegning nr. 1600). Støbningen af den højre kaponiere blev påbegyndt i oktober 1913.¹³ I december var den støbt færdig, og arbejdet fortsatte med den venstre kaponiere. I december blev de seks briske ovenpå kasematbygningen støbt færdig og pudset. Kasematbygningen blev således støbt fra bund til top fra februar til december 1913. Over døren til kasematbygningen står der "Mosede Batteri 1914". Det må skyldes, at facaden først blev pudset op i 1914, og jernbogstaverne sat på i den anledning, for ved årsskiftet var hele bygningen rejst, og der manglede kun gulve og skillevægge. Ved udgangen af 1913 var jorden på kystsiden af kasematbygningen udlagt men ikke reguleret, og 1/3 af strubegraven var udgravet. Strubegraven er det samme som fortgården (og eventuelt et stykke af vejen derned). I december blev der desuden udført "Vejarbejde og Arbejde i Grusgraven". Hvor denne grusgrav lå, er jeg ikke klar over, og den nye ankomstvej var på det tidspunkt for længst anlagt, så hvilken vej er der tale om.¹⁴

I januar 1914 blev der sat jernkarme i briskene ovenpå kasematbygningen, og der blev arbejdet med gulvene og skillevæggene indeni bygningen. I februar blev der

installeret koldtvandsanlæg, isoleret, pudset og støbt gulve i kasematterne. I marts 1914 blev der foreslået adskillige ændringer. Der blev bl.a. opsat rækværk rundt om nedgangen til ammunitionsrummene til 75 mm kanonerne og foretaget vandboringer. Vandkvaliteten blev analyseret på et privat laboratorium, og vandet viste sig ikke at være egnet til drikkevand, medmindre det blev iltet og filtreret. Der blev derfor indkøbt et vandrensingsanlæg. For at finde plads til dette anlæg foreslog direktionen at reducere baderummene fra to til et (den endelige løsning må fremgå af tegninger over kasematbygningen før og efter). Mosede Batteri blev oprindeligt ikke tænkt indrettet med elektrisk lys. Det blev først foreslået af direktionen den 25. marts 1914 med det lidt besynderlige argument, at kasematbygningen "skal være Moderfort og have fast årlig Belægning" – som om det ikke var meningen i 1912, at batteriet skulle have fast belægning hele året rundt, men at det blev besluttet sidenhen. Det lader til at være tilfældet. I det oprindelige budget "for Mosedebatteriet er ikke opført noget Beløb til elektrisk Belysning. Direktionen mener imidlertid at burde indstille, at ogsaa dette Batteri udstyres med elektrisk Belysning, saafremt Midlerne dertil kan skaffes tilveje, da det ligesom Masnedøfortet skal have permanent Besætning". Direktionen havde derfor sammen med professor Rung tegnet et forslag til installation af elektrisk lys i kasematbygningen (tegning nr. 1559). Samme dag blev det også foreslået at indkøbe en 40 HK dieselmotor i stedet for den planlagte 30 HK, og hvis det ikke var økonomisk muligt, en billigere råoliemotor. Det var nødvendigt med en større motor, fordi den nu ikke kun skulle trække de to store 90 cm projektører, men også fire 25 cm projektører i kaponiererne og ca. 50 glødepærer og stikkontakter, som ikke var en del af den oprindelige plan. Motorerne til de fire ammunitions-elevators var heller ikke en del af den oprindelige plan. De var beregnet til at skulle betjenes med håndkraft, men blev nu foreslået udstyret med motorer. For at få plads til den større motor blev maskinrummet tegnet om (tegning nr. 1668). Licitationen over det samlede maskinanlæg blev afholdt den 23. maj.¹⁵

Direktionen foreslog, at telefonkablerne blev nedgravet samtidig med de elektriske kabler. Af tegningen fremgår det, at der blev trukket både el- og telefonkabler fra kasematbygningen til kaponiererne og ud til projektør- og rekylgevær-

standpladserne samt telefonkabler til de små rum i venstre og højre flankestilling (tegning nr. 1701a).¹⁶

Ammunitionselevatorerne blev tegnet i april 1914 (tegning nr. 1685 og 1698), og kravspecifikationerne blev udarbejdet sammen med Hærens Tekniske Korps og Kystartilleriregimentet. Der blev afholdt licitation den 6. juni. Direktionen mente, at der skulle fire mand til at betjene elevatorerne, hvis der kun kunne anvendes håndkraft som oprindelig planlagt. Det ville i praksis blive meget vanskeligt med den begrænsede plads ved elevatoren, og elevatorerne ville stadig køre så langsomt, at haubitsernes skudhastigheder ikke ville kunne udnyttes fuldt ud. Direktionen anbefalede derfor, at der blev indkøbt elektrisk drevne elevatorer, selv om det medførte en store budgetoverskridelse.¹⁷

De mange budgetoverskridelser gjorde, at direktionen den 3. juni 1914 blev bedt om at indlevere en redegørelse for den økonomiske situation. Der havde været forskellige mindre budgetoverskridelser ved opførelsen af Masnedøfortet, Taarbækværkerne og Lynæsbatteriet på i alt godt 5.000 kroner. Budgetoverskridelsen ved Mosedebatteriet lød derimod på 65.000 kroner. Bevillingen var oprindeligt 215.000, men i november 1912 blev budgettet for opførelsen hævet til 235.000 kroner. Siden kom der yderligere overskridelser for 45.000 kroner, hvoraf godt 38.000 kroner skyldtes arealerhvervelsen.¹⁸

I juni 1914 blev der pudset vægge og sat skillevægge op, og udendørs blev der foretaget jordarbejde samt påbegyndt opstillingen af træhuse. Derudover blev der afholdt licitationer og udvalgt tilbud på de elektriske installationer og tilbud på ammunitionselevatorer.¹⁹ Før juni 1914 var der tilsyneladende kun opført ét træhus, nemlig kontorbygningen fra marts 1913. På arealet indenfor den ydre grav blev der i 1914 opført tre træskure (to projektor-skure og en latrin- og pissoirbygning) samt en større træbygning, som i april 1914 var tænkt som artillerimagasin og brændselsskur (i sommeren 1917 blev latrinbygningen udvidet, og der kom en lille tilbygning på artillerimagasinet, som rummede et mekaniker-

værksted).²⁰ Opførelsen af kasematbygningen, de to kaponierer, de forskellige projektør- og rekylgeværstillinger, diverse træhuse samt ”den ydre Grav” (tørgraven) og ”Strubegraven” (fortgården) blev således i alt væsentligt udført i løbet af 1913 og første halvdel af 1914, altså før krigsudbruddet sidst i juli.

Byggeriet under 1. Verdenskrig

Det virker som om, at der ikke skete ret meget i sommeren 1914 på grund af krigsudbruddet. Der er ingen korrespondance mellem 24. juni og 12. september 1914. I sommeren og efteråret 1914 blev det elektriske anlæg i kasematbygningen installeret, dieselmotoren monteret, og olietanken blev støbt ned i gulvet i maskinrummet. Vandrensningsanlægget blev stillet op, og det indvendige tømmer- og snedkerarbejde blev udført. I december blev der opstillet kakkellovne og komfurer og ferniseret gulve. Opsætningen af ammunitionselevatorerne blev også påbegyndt i december 1914. Arbejdet i maskinrummet og med de elektriske installationer fortsatte til februar 1915. På det tidspunkt bestod besætningen udover håndværkerne af ”en Vagtstyrke af Fodfolket, der daglig afløses”. Kasematbygningen var i februar 1915 gjort beboelig, og i alle kasematter, der var tænkt som opvarmede rum, var der ”opsat Kakkellovne. I Køkkenet er opsat 1 Komfur, 3 Kogekedler, Køkkenborde med Skabe, i det tilstødende Spisekammer er opsat Hylder og Skab. Belægningsrummene er forsynede med Køjestativer og Munderingskamrene med Hylder.”²¹

I september 1914 blev der bestilt 325 pigtrådspæle. I det samlede budget er der to poster, der hedder henholdsvis indhegning af batteriet og pigtrådshegn, men var pigtrådshegnet blot en forstærkning af den første indhegning, eller var de to hegn placeret to forskellige steder? Udendørs blev der i efteråret arbejdet på ”Faststøbning af Jernpæle til Pigtraadshegn” samt sat en gitterlåge i pigtrådshegnet.²² Det tyder på, at det var et ret højt pigtrådshegn, og at det ikke bare var træpæle, der blev banket i jorden og viklet pigtråd om (som på billeder fra Tunestillingen), men at jernpælene til hegnet blev støbt i beton. Hvis det er korrekt, var der betonfundamenter under jernpælene der, hvor pigtrådshegnet blev opstillet.

I februar 1915 var arbejdet så fremskredent, at det ser ud til, at alt arbejde inde i kasematbygningen var afsluttet bortset fra opstillingen af de fire ammunitiononselevatorer. Kikkertstationen blev opført i marts og april 1915 og var placeret midt i rækken af standpladser til haubitsere. Herefter står der i alle ugerapporter fra Ingeniørkorpsets anlægsarbejder, at der ved Mosede Batteri blot blev foretaget efterreguleringer og malerarbejde. I denne periode fungerede batteriet som kystsignalstation. Først den 19. juni 1916 blev batteriet efter ordre fra Overkommandoen belagt med 94 kystartillerister, hvilket var den planlagte fredstidsbesætning. Krigsbesætningen var beregnet til 175 mand. Det resterende mandskab – 81 soldater – skulle i tilfælde af krig til dels indkvarteres i kasematbygningen efter en ændret indretning og til dels privat på de omkringliggende gårde. Vedrørende de omkringliggende arealer fremgår det, at der i 1915 og 1916 blev sået græs og foretaget reguleringer på skråningerne samt opstillet trætrapper til rekylgeværstillingerne.²³

Da 1. verdenskrig brød ud i sommeren 1914 var Mosede Batteri stadig under opførelse, men krigshandlingerne gjorde, at det ikke blev opført som planlagt. Forterne ved Antwerpen i Belgien mindede meget om de københavnske, men blev ubesværet skudt i sæk i september 1914 af tysk artilleri. Den danske hærledelse konkluderede derfor, at den københavnske fæstningsring var bygget for nær ved byen, idet Vestvolden lå blot 10 km fra centrum. Derudover viste kamphandlingerne i Belgien og Frankrig i 1914 og 1915, at skyttegravsstillinger var det bedste forsvar. Hærledelsen ønskede derfor en kopi af skyttegravene i Nordfrankrig opført i passende afstand fra Københavns centrum. I efteråret 1915 påbegyndtes opførelsen af den såkaldte Tunestilling – et skyttegravsanlæg fra Køge Bugt til Roskilde Fjord – og Mosede Batteri skiftede karakter fra at være et selvstændigt kystbatteri til at blive en integreret del af Tunestillingen. Stillingen blev inddelt i tre afsnit fra Mosede Batteri til Veddelev. Siden blev tilføjet et fjerde afsnit, som blev kaldt Mosede Kystartilleriafsnit, og som gik fra Mosede Batteri til Hundige Batteri.

En anden lære af krigen var værdien af camouflager. De store kanoner (seks 120 mm haubitsere), der skulle have stået ovenpå kasematbygningen, blev derfor i stedet placeret langs kysten i små camouflerede stillinger, som ikke kunne ses fra luften. I 1916 påbegyndtes opførelsen af Søndre og Nordre Haubitsbatteri. Det var små artilleristillinger med tre haubitsere hver og med egne mandskabsrum. De havde ingen køkkenfaciliteter, og soldaterne blev bospist fra køkkenet i kasematbygningen. De eneste kanoner, der stod på selve fortet i tiden under 1. verdenskrig var derfor de hurtigt skydende 75 mm kanoner, som blev placeret i en nykonstrueret luftværnsaffutage.²⁴ Søndre og Nordre Haubitsbatteri blev i 1917 suppleret med opførelsen af Søndre og Nordre Strandbatteri, som lå længere mod nordøst, og som kun blev bestykket med hhv. to 75 mm kanoner og to 90 mm kanoner. De havde ligeledes små mandskabsrum. I 1918 blev de underjordiske mandskabsrum ved de to haubitsbatterier suppleret med små mandskabsrum opført i træ uden fundament opvarmet med kakkelovn. Disse bygninger over terræn var ikke en del af den oprindelige plan for haubitsbatterierne, men er nok blevet tilføjet for at gøre opholdet i stillingen mere tålelig for de værnepligtige, som skulle sove i de opvarmede betonrum ved haubitsbatterierne.

På selve Mosede Batteri blev der efter, at kystartilleristerne flyttede ind i juni 1916 kun foretaget to tilføjelser. I kasematbygningen blev der installeret et varmtvandsanlæg, så brusebadene fik varmt vand. Det skete i vinteren 1916-1917. Derudover blev der i løbet af 1917 bygget flere mandskabs- og depotrum, da pladsen i kasematbygningen var for trang, og fordi at hele området havde fået en højere prioritet med opførelsen af Tunestillingen. Under strubevolden blev der derfor anlagt to betonbygninger, som fik en tilbygning foran i træ. De to nye bygninger blev kaldt strubekaserner eller 5-rums grupper og rummede tre sovesale med køjer til yderligere i alt 40 mand (kan det virkelig passe?). De to nye strubekaserner blev tilsyneladende indrettet i de første måneder af 1918 og ikke taget i brug før i foråret 1918.²⁵

Tiden efter 1. Verdenskrig

Umiddelbart efter afslutningen af 1. verdenskrig blev Tunestillingen nedlagt, men bygningerne på selve fortet blev bevaret. Haubits- og strandbatterierne blev nedlagt, og de seks store 12 cm haubitser blev afmonteret og i 1919 opstillet på selve fortet der, hvor de oprindeligt var tiltænkt. Den næste ændring på fortet kom i 1924, hvor den nuværende kikkertstation blev opført.²⁶ I Mellemløstiden blev der desuden etableret to større og runde standpladser til antiluftskyts. De er vist nok fra sidst i 1930'erne (men måske fra 1940-45). I Mellemløstiden boede der en underinspektionsofficer i én af de to strubekaserner, men kasernen var meget fugtig og blev i 30'erne erklæret for sundhedsskadelig at bo i. Der blev derfor bevilget penge til opførelse af en ny bolig til denne underinspektionsofficer. I 1939 var boligen indflytningsklar. Denne bolig – formesterboligen – blev efter salget til Roskilde Amt beboet af en civil embedsmand, som blev boende frem til, at museet overtog boligen.

Under Besættelsen 1940-45 blev fortet benyttet af den tyske besættelsesmagt, og efter befrielsen blev fortet brugt først som fængsel for tyske krigsforbrydere og siden som flygtningelejr. I forbindelse med etablering af fængslet blev der i tørgraven tættest på stranden opført fire nye, større bygninger og fire mindre bygninger samt en kraftig indhegning med pigtråd, projektører og to vagttårne. Fængslet eller fangerne befandt sig udelukkende i denne indhegnede del af tørgraven, ikke på resten af fortet. Mellem dette fængselsområde og stranden blev der anlagt en ny vej bred nok til kørsel med lastbiler. På et luftfoto fra 1946 ses det, at den nuværende bygning, vi kalder infirmeriet, er under opførelse, men endnu ikke har fået lagt tag på spærene (på tidligere fotos fra 1930'erne eksisterer bygningen ikke). Efter 1947 blev stedet primært brugt af Hjemmeværnet, og der blev så vidt vides ikke bygget yderligere i perioden efter 1947.

Efter flere års forhandlinger solgte Forsvarsministeriet stedet til Roskilde Amt i november 1970, og hele området blev omdannet til offentlig strandpark. Over halvdelen af de tidligere militære bygninger blev revet ned. Via Mosede Forts Venner har museet fået en tegning fra 14. juli 1970 over hvilke bygninger, som skulle fjernes, og hvilke bygninger, som skulle bevares, samt hvilke bygninger, som helt eller delvist skulle dækkes til ved jordopfyldning. Tegningen er lavet af arkitektfirmaet Skaarup & Jensen i København og må stamme fra Roskilde Amt (sag nummer 808430). Af den tegning fremgår det, at i alt 11 bygninger skulle fjernes. Bygningerne eksisterer ikke mere, så de må være blevet fjernet i 1970 eller umiddelbart efter. Det drejer sig om fire bygninger i tørgraven, som stammer fra fængselsbyggeriet (den øvrige del af bygningerne i fængselskomplekset må være blevet revet ned i perioden mellem 1947 og 1970). Derudover skulle de to strubekaserner, de to projektørskure, latrinbygningen og artillerimagasinet/brændselsskuret rives ned. Endelig skulle den kontorbygning fra 1913 fjernes, som lå dér, hvor der senere i 1970'erne blev opført en restaurant.

Siden 2007 har Greve Kommune ejet Mosede Fort. I 2010 påbegyndte Greve Kommune en omfattende renovering af det fredede fort, og den 6. august 2014 åbnede det nye museum med en udstilling om Danmark under 1. verdenskrig.

NOTER

- 1 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 412: Skrivelse til Ingeniørgeneralen 25. januar 1908 vedlagt tegninger og budget til opførelse af "Kystbatteri med Anneksbatteri ved Mosede" (tegningerne kan godt være af ældre dato).
- 2 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 422: Skrivelse til Ingeniørgeneralen 21. oktober 1912
- 3 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 424: skrivelse til Ingeniørkorpset 27. januar 1913 med 14 bilag
- 4 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 425: skrivelse til Ingeniørkorpset 31. marts 1913 med 10 bilag
- 5 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 426: skrivelse til Ingeniørkorpset 20. juni 1913 med 2 bilag
- 6 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 423: Diverse skrivelser fra november og december 1912
- 7 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 424: skrivelse til Ingeniørkorpset 2. januar 1913 med 2 bilag
RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 426: udskrift af ekspropriationskommissionens forhandlingsprotokol
- 8 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 424: tegning 1476 indsendt 18. februar 1913
- 9 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 425: skrivelse til Ingeniørkorpset 17. april 1913 med 6 bilag
- 10 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 426: skrivelse til Ingeniørkorpset 6. juni 1913 med 2 bilag
- 11 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 426: skrivelse til Ingeniørkorpset 1. august 1913
- 12 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Diverse skrivelser fra 1914 i æskerne II 429, II 430 og II 431. MEN HVILKEN?
- 13 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 428: skrivelser til Ingeniørkorpset 22. september 1913, samt de månedlige statusrapporter.
- 14 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 429: statusrapport for december 1913.
- 15 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 430: de månedlige statusrapporter samt fem skrivelser med diverse bilag indsendt til Ingeniørkorpset 25. marts 1914. RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 431: skrivelse af 6. juni 1914.
- 16 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 430: skrivelse af 29. april 1914.
- 17 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 430: skrivelse af 4. maj 1914.
RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 431: skrivelse af 15. juni 1914.
- 18 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 431: skrivelse af 20. juni 1914.
- 19 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 431: skrivelser af 23. og 24. juni 1914.
- 20 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Diverse skrivelser fra 1914 i æskerne II 429, II 430 og II 431. HVOR?
- 21 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 432: skrivelser af 23. februar og 2. marts 1915.
- 22 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 431: skrivelser af 12. september og 7. oktober 1914.
- 23 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æskerne II 432 – II 437: diverse skrivelser fra 1915 og 1916
- 24 Hans Henrik Appels folder om 75 mm kanonerne (2016).
- 25 RA. Ingeniørkorpset. Indkomne skrivelser fra 2. Ingeniørdirektion. Æske II 440: diverse statusrapporter fra 1918
- 26 Jeg ved ikke hvorfor, der blev opført en kikkertstation mere. Jeg ved heller ikke, hvornår den oprindelige kikkertstation fra 1915 blev fjernet. På luftfotos fra 30erne og 40erne ses begge kikkertstationer.